

2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року / Відомості Верховної Ради України. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — N 26. — С. 218
3. Конопля О.М. Флора Луганської області. Анотований список судинних рослин. / О.М. Конопля — Луганськ: Альма-матер, 2002. — 163 с.
4. Конопля О.М., Ісаєва Р.Я. Конопля М.І. — Донецьк: Каштан, 2003. — 340 с.
5. Річний звіт Держуправління екологічної безпеки в Луганській області про стан природного навколишнього середовища за 2013 рік.
6. Роль природно-заповідних територій у підтриманні біорізноманіття: Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю Канівського природного заповідника (Канів, 9-11 вересня 2003 р.). — Канів, 2003. — 351 с.

ЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД» ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТЯ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ

Нетробчук І.М.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Особливу цінність для загальноєвропейських біосферних процесів мають болота і болотні ландшафти Полісся разом із широкими заболоченими долинами р. Прип'ять та її численних приток. У верхів'ї р. Прип'ять був проведений грандіозний експеримент над природою у вигляді широкомасштабних осушувальних меліорацій, що призвело до значних змін природного середовища. Одним із основних напрямків подолання екологічної кризи регіону, збереження і відтворення біотичного різноманіття природного стану довкілля було створення національного природного парку «Прип'ять-Стохід» у 2007 р. Основна його мета — збереження, відтворення та раціональне використання типових і унікальних природних поліських комплексів, що мають важливе природоохоронне, наукове, естетичне, рекреаційне та оздоровче значення. Парк знаходиться в північно-східній частині Волинської області у Любешівському адміністративному районі.

Основна частина території парку — це комплекс долин р. Прип'ять і р. Стохід, що складаються із заболочених заплав, озер, боліт, незначних за площею ділянок лук та першої надзаплавної тераси, де зростають соснові та дубово-соснові ліси. Більша частина заплав річок Прип'яті та Стоходу відноситься до водно-болотних угідь міжнародного значення. Таких угідь на території парку три, а саме: транскордонне українсько-білоруське водно-болотне угіддя «Прип'ять-Стохід-Простир», «Заплава річки Прип'ять» і «Заплава річки Стохід». На думку іноземних науковців, таких боліт, як у Любешівському районі, в Європі вже немає [2].

Природні умови парку сприятливі для розвитку різноманітності та своєрідності рослинного і тваринного світу. Таке видове різноманіття і багатство флори і фауни пояснюється різноманіттям екотипів парку.

У парку зростає 583 види вищих спорових і судинних рослин, з них 49 видів — мохоподібні та 534 види — судинні рослини. Флора парку є міграційного типу і сформувалася з різних центрів походження. Тому в парку переважають бореальні види з голарктичними та європейськими аре-

алами. Серед цих видів чимало є домінантів, насамперед, лісового та болотного типу рослинності. Значне місце у формуванні рослинного покриву парку займає водна і прибережно-водна рослинність, що обумовлено наявністю добре виражених широких і досить обводнених заплав та озер.

З лісової рослинності тут переважають соснові та вільхові в перемішку з березою ліси, зрідка трапляються чисті березняки, збереглися також фрагменти грабово-дубових насаджень, а на невеликих підвищеннях навколо чагарникових і трав'яних боліт трапляються похідні дубові ліси. Чагарникова рослинність парку добре виражена і представлена заростями кущоподібних верб на болотах і зрідка — на безлісих піщаних грядках, серед яких домінантами є верби попеляста і пурпурова. Серед підліску зустрічається чорниця (*Vaccinium myrtillus*), брусниця (*Vaccinium vitis-idaea*), ожина, багно болотне (*Ledum palustre*). Трав'янисті рослини в парку представлені квасениця звичайна (*Oxalis acetosella*), одинарник європейський (*Trientalis europaea*), плаун булавовидний (*Lycopodium clavatum*), сухоцвіт лісовий (*Gnaphalium sylvaticum*).

Лучна рослинність зустрічається на перехідних ділянках між лісом та болотом, часто в долинах річок чи навколо озер. Більшість лучних видів зростає у заплавах рік. Серед них зустрічаються дрібноосокові луки з перевагою осоки звичайної та перстача гусячого, а на прибережних підвищеннях — угруповання з переважанням щучки дернистої.

Рослинність відкритих трав'яних боліт, що сформувалися на межиріччях та навколо озер, часто представлена високотравними угрупованнями з перевагою очерету, лепешняку великого, очеретянки, сунічника сіруватого та з участю болотного різнотрав'я, частка якого збільшується із посиленням рівня обводненості ділянок [1].

На болотах зростають такі бореальні види — осока гостра (*Carex acuta*), пухнатопада (*C. lasiocarpa*), чорна (*C. nigra*), здута (*C. rostrata*), пухирчата (*C. vesicaria*), висока (омська) (*C. omskiana*) та інші її види, вовче тіло болотне (*Comarum palustre*), пухівка багатоколоскова (*Eriophorum polystachyon*) та ін. Зрідка трапляються в парку такі болотні види як росичка круглolistа (*Drosera rotundifolia*), верба мирзинолиста (*Salix myrsinifolia*) та Старке (*S. starkeana*).

Водна та прибережно-водна рослинність у водах річок Прип'яті й Стоходу представлена угрупованнями з домінуванням глечиків жовтих, латаття сніжно-білого, заростей куги озерної. У каналах часто домінуючими видами є рдесник вузловатий, а в заводях — ряска та багатокорітник. На прибережних ділянках формуються зарості їжачої голівки. Рідко зустрічаються зарості рогозу та жабурника. Серед водних угруповань, занесених до Зеленої книги України в парку виявлені такі угруповання, а саме: альдрованда пухирчата, латаття сніжно-біле, латаття біле та глечики жовті [1].

У парку серед боліт, лук та лісів зростає 42 види рослин, що занесені до Червоної книги України. Такими рослинами є щитолісник звичайний (*Hudrocotule vulgaris* L.), який ще донедавна вважався взагалі зниклим з території України, альдрованда пухирчата (*Aldrovanda vesiculosa* L.), сальвінія плаваюча (*Salvinia natans*), пальчатокорінники м'ясочервоний (*Dactylorhiza incarnate*), травневий (*Dactylorhiza maculate*) та плямистий (*Dactylorhiza majalis*), плаун річний (*Lycopodium annotinum* L.), баранець звичайний (*Huperzia selago*), лілія лісова (Liliaceae), булатка довголистка (*Cephalanthera longifolia*), зозулені черевички справжні (*Cypripedium*

calceolus L.), коручки темночервона (*Epipactis atrorubens*) та чемерниково-видна (*Epipactis helleborine*), гніздівка звичайна (*Neottia nidusavis*), любка зелеквіткова (*Platanthera chlorantha*), любка дволиста (*Platanthera bifolia*), осока затінкова (*Carex unbrosa* Host), верба Старке (*Salix starkeana* Willd) та береза низька (*Betula humilis* Schrank). Крім того, зустрічається близько 22 види, що занесені до Списку регіональних рідкісних рослин [1]. Два види рослин занесені до Європейського червоного списку: Смілка литовська, та Козельці українські.

Загальна кількість зареєстрованих видів фауни становить 333 види хребетних: променеперих (риб) — 29, саламандрових (хвостатих) — 12, черепах — 1, плазунів — 6, птахів — 225, ссавців — 60 видів. Найбагатший тваринний світ водно-болотних угідь. Тут на гніздуванні можна зустріти чаплю сіру, крижня, луна очеретяного, курочку водяну, лиску, очеретянку велику, гуску сіру, мартина малого, норця малого, плиску жовто-голову. У лісах зустрічається гадюка звичайна, шуліка чорний, лось, кабан дикий та інші тварини. Річки та озера парку багаті на рибу, серед якої найчастіше зустрічається щука, плітка, линь, карась золотий та інші види цінних риб. Зустрічається також такий червонокнижний вид як мінога українська. Серед земноводних і плазунів в парку зустрічається тритон звичайний, жаба ставкова, черепаха болотна, вуж звичайний. Місцями можна побачити бобрів, які не приймають участь у будівництві річкових загат.

Важливим показником фауністичного багатства парку є наявність тут значної кількості рідкісних і зникаючих видів тварин. Так, на території парку трапляється 84 види фауни занесених до Червоної книги України. Це такі види як ропуха очеретяна, лелека чорний, казарка червоно вола, гоголь, скопа, лунь польовий, шуліка рудий, зміїд, орел-карлик, підорлик малий, беркут, орлан-білохвіст, глушець, журавель сірий, кулик-сорока, крикоч каспійський пугач, сорокопуд сірий, очеретянка прудка, горностаї, норка європейська, борсук, видра річкова, вусач мускусний, махаон, контурниця пишна та інші. Варто відзначити, що територія парку — єдине місце гніздування синиці білої в Україні [3].

Крім того, тут зустрічається: 190 видів хребетних, віднесених до Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі; 62 види птахів, віднесених до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів; 16 видів рукокрилих, віднесених до Угоди про збереження кажанів в Європі; 35 видів хребетних, віднесених до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що під загрозою зникнення; 44 види — до регіонального списку рідкісних видів тварин.

Територія парку має важливе значення як місце зупинки для масових сезонних міграцій гідрофільних птахів (120-150 тисяч особин). Так, у заплаві Прип'ять гніздиться 15-20 % від загальної світової популяції очеретянки прудкої. У парку також гніздяться популяції червонокнижних птахів — скопа, сорокопуда сірого, що трапляються лише на території парку. Масовим є також гніздування куликів. Різновид кулика пісочник великий, або «галстучник» є кандидатом до Червоної книги України. Цей птах уперше почав гніздитися на території нашої держави саме в цих місцях. Перше його гніздо було зафіксоване поблизу озера Люб'язь у 1995 р. Варто відзначити популяцію крички, яка за своєю кількістю в заплаві Прип'яті посідає світове значення. Отож згідно міжнародних критеріїв територія парку є важливою для збереження кількісного та видового багатства пернатих.

Таким чином, національний природний парк «Прип'ять — Стохід» —

один із найунікальніших природних комплексів, найцінніших куточків Західного Полісся як в Україні, так і у Східній Європі. Територія парку є надзвичайно важливим регіоном на шляху сезонних міграцій птахів і рукокрилих Центральної та Східної Європи. Парк також відіграє дуже важливе значення для збереження та відтворення популяцій багатьох рідкісних видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України та інших природоохоронних списків різного рангу.

Література

1. Національний природний парк «Прип'ять-Стохід» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pripyat-stohid.com.ua>
2. Нетробчук І. М. Туристсько-рекреаційна діяльність в національному природному парку «Прип'ять-Стохід» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/4550>.
3. Химин М. В. Національний природний парк «Прип'ять-Стохід». Тваринний світ / М.В. Химин, М.Д. Клестов, М.Л. Башта та ін./ за заг. ред. М.Л. Клестова та З. Л. Берест. — К. : Фітосоціоцентр, 2010. — С. 66-91.

ОЦІНКА СТАНУ ГЕТОКСИЧНОСТІ ҐРУНТІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ПЕРЕЇЗДУ ЗУПИНКИ 270 КМ ПІВДЕННОЇ ЗАЛІЗНИЦІ С. МАЛАМІВКИ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО РАЙОНУ

Пивонос Т.С., Вальчук А.Р.

Білецьківське НВК Кременчуцької районної ради Полтавської області

Антропогенне навантаження на природне середовище призводить до забруднення ґрунтів, наслідком якого є порушення природної рівноваги в ґрунтовому біоценозі, пригнічення рослинного покриву, зниження продуктивності сільськогосподарських земель. Тому організація системи моніторингових досліджень ґрунтів є актуальною проблемою.

Доведено, що ґрунти виконують безліч різноманітних екологічних функцій. Ґрунт регулює газовий склад атмосфери за рахунок процесів газообміну у системі «ґрунт — атмосфера», змінює хімічний склад підземного і поверхневого стоку та ін.

Залізничний переїзд (с. Маламівка) зупинки 270 км Південної залізниці знаходиться в Кременчуцькому районі Полтавської області (координати станції — 49° 00' пн.ш. 33° 24' сх д.). Залізниця електрифікована. Тяга вагонів здійснюється електровозами. На сьогоднішній день переїзд має дві колії, маршрут яких пролягає зі сходу на захід, а також автомобільну дорогу державного значення, яка перетинає їх в південно-західному напрямку. Відносно залізничного переїзду існує підвищення, яке є небезпечним для руху транспорту. За нашими підрахунками, які проведені 15 червня 2015 р. між 15-16 годинами показано, що за добу проїжджає близько 2000 одиниць автотранспорту. Через переїзд проходить за добу 85 потягів (за інформацією «Укрзалізниці» м. Кременчук). Із них із північного напрямку вагони завантажені, їх проходить — 43, а з південного — порожні — 21. Серед вантажів, які транспортуються через переїзд найпоширенішими є нафта, продукти нафтової переробки (світлі та темні нафтопродукти), деревина, будівельні матеріали, сучасна техніка, мінеральні добрива, газ тощо. Всі вантажні потяги — транзитні. Приміських потягів — 10, пасажирських — 11. Перелік вантажів надає уявлення про залізничний